

MUZEUM IGNÁCE SEMMELWEISE V BUDAPEŠTI

Vedle výročí v tomto ročníku již zmíněných (100 let SZÚ, 70 let Hygieny) připadá na letošek ještě jedno kulaté hygienické výročí. Letos uplynulo 160 let od úmrtí maďarsko-německého lékaře, porodníka Ignáce Filipa Semmelweise (1. 7. 1818 – 13. 8. 1865), který se zapsal významně do dějin hygieny jako „zachránce matek“. A to tím, že prakticky prokázal příčinu tzv. horečky omladnic (puerperální sepse), infekčního onemocnění rodiček, které před objevem antibiotik končilo v 80 % úmrtím.

Příčinou tohoto onemocnění byl přenos bakteriálního infekčního onemocnění na rukou lékařů, kteří bez řádného nebo žádného mytí rukou přecházeli mezi pitevnou a porodnickým oddělením. Semmelweis však nerozpoznal jen příčinu, resp. mechanismus přenosu nákazy, ale zavedl i účinné nápravné opatření spočívající v oplachu rukou lékařů a dalšího personálu chlorovou vodou. Tím dokázal snížit výskyt horečky omladnic na odděleních, kde jeho opatření zavedli, na minimum. Že nedokázal zprvu několik let o významu svého objevu a účinnosti navrhovaných opatření přesvědčit většinu svých kolegů, nebylo dáno pouze konzervatismem lékařů, kteří nebyli ochotni přijmout myšlenku, že právě oni by mohli způsobovat těžké onemocnění. Svou roli sehrála také Semmelweisova vznětlivá, někdy až manická povaha, jež zřejmě omezovala jeho schopnost vést věcnou a logickou diskusi. Rovněž mu bylo vyčítáno, že nedokáže svá pozorování a experimenty sepsat do podoby přesvědčivé vědecké publikace. Ale to nijak nesnižuje jeho objev a zásluhu.

Osobu tohoto lékaře i jeho letošní výročí mně připomněla moje nedávná návštěva Budapešti, kde organizátoři sedmého zasedání stran Protokolu o vodě a zdraví měli různé zajímavé nápady, jak jinak převážně formální jednání zpestřit. Jedním z nápadů bylo nabídnout návštěvu Muzea dějin lékařství Ignáce Semmelweise (Semmelweis Orvostörténeti Múzeum), pro niž se ve spolupráci s vedením muzea podařilo zajistit výjimečné prodloužení otevírací doby až do večerních hodin.

Muzeum se nachází v barokně-klasicistním domě v Budíně, na jižním úpatí hradního vrchu (Apród útca 1-3, Budapešť I.). V tomto domě se Ignác Semmelweis narodil a do pěti let žil. Stálá expozice zabírá většinu prvního patra, jedno křídlo přízemí je vyhrazeno pro příležitostné výstavy.

Stálá expozice začíná dějinami lékařství ve starověkém Egyptě a Řecku, jedna vitrína ukazuje i šamanskou mimoevropskou tradici, ale nejvíce prostoru je věnováno 19. století a Rakousku-Uhersku. Jsou zde stovky zajímavých exponátů z lékařství (hlavně nástroje, ale i odborná literatura) a lékárenství, doplněné o množství různých vyobrazení. Exponáty nemají vždy maďarsko-anglické popisky, ale závažnější je, že chybějí anglické verze souhrnných textů, které uvádějí jednotlivé periody či kapitoly dějin medicíny a zasazují exponáty do historického a odborného kontextu.

MUZEUM IGNÁCE SEMMELWEISE V BUDAPEŠTI

I když české země byly součástí Rakousko-uherské monarchie, česká stopa se v muzeu vyskytuje jen výjimečně: jsou zde stručně zmíněni dva profesoři vídeňské univerzity českého původu, MUDr. Josef Škoda a MUDr. Karel Rokitsanský, zakladatelé moderní vídeňské lékařské školy, a jejich zásluhy.

Hodně prostoru má pochopitelně sám Semmelweis, najdeme zde i vybavený pokoj z jeho pozůstalosti a jednu vskutku morbidní kuriozitu. Devadesát osm let

po Semmelweisovy smrti byly jeho ostatky exhumovány, aby byly podrobeny antropologickému zkoumání. Ve smyčce zde běží krátký filmový sestřih zachycující podstatné momenty exhumace, a to včetně závěrečného otevření zaletované zinkové rakve, kdy se ukáže, že většina měkkých tkání je teprve ve středním stupni rozkladu.

František Kožíšek